

Delavska Pravica

Glasilo krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop. v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 1.—, ~ Cena: za 1 mesec Din 5.—, za četrt leta Din 15.—, za pol leta Din 30.—; za inozemstvo Din 7.— (mesečno) — Oglasi: po dogovoru

Oglasi, reklamacije in naročnina na upravo Delavske zbornice, Miklošičeva cesta 21, I. nad. Telefon 2265. — Štev. čekovnega računa 14.900

Levinje

Zena je po svojem značaju miroljubna. Zlasti velja to za poročeno ženo, ki se je popolnoma posvetila svoji družini. Tukaj je njen delokrog, v njem se izživlja. Tudi rudarska žena je taka. In vendar so zadnje čase nastopale v Trbovljah žene v velikem številu in zahtevale pomoč.

Ce bi ne bilo nobenih drugih dokazov, da je beda velika in da je pomoč nujna, zadostuje edini ta dogodek. Zakaj je šla rudarska žena na cesto? Ne toliko zato, da bi podprla svojega moža v njegovem boju, ampak da ona sama, kot žena, še bolj pa kot mati iztisne javno svoj obupen krič, da rudarska družina razpada, da ne strada več samo mož, samo ona — žena in mati, ampak da je glad položil svojo grabežljivo in neusmiljeno roko na to, kar je v človeški družbi najnežnejše in najsvetejše — na deco. Povedale so to-le: Vemo, da so težave. Vemo pa tudi to, da so revirji TPD prinesli samo po vojni družbi stotine milijonov. Zato bi bila družba po načelih pravičnosti in poštenosti dolžna, da prispeva saj majhen del svojih dobičkov. Me žene tudi tega ne verujemo, da bi ne mogli odločilni faktorji več napraviti, kakor napravijo. So momenti, ko je denarja dovolj. Zakaj ga ne bi bilo za našo deco?

Mi vsi skupaj se ne zavedamo posledic, ako morajo otroci, njihove matere in očetje trpeti ali celo umirati radi tega, da nekemu raste dobiček. To je kri, ki vpije po maščevanju. Kako je nespametno, ako tajimo existenco vnebovpijočih grehov. To lahko napravimo. Toda ne bomo se pa otresli odgovornosti radi tega, ker delamo vnebovpijoče grehe. Sedaj so v revirjih komisije, ki naj ugotove bedo. Toda kakšen bo uspeh teh komisij? Priprost rudar je prav dobro podčrtal, kako naj bi se sedanja beda rešila ali vsaj zelo omilila. »Bil sem rudar v Nemčiji. Če postane kdo brezposeln, ga mora polovico leta podpirati podjetje, polovico leta pa država.« Tako je rekel komisiji ob priliki, ko je javil, da je oče 4 otrok in da mu je žena ponoči rodila še petega. Javil je še to, da nima doma niti koruznega zdroba.

Ako ne bo prišla naša javnost do tega prepričanja, da niso pri nas, ko imamo toliko žita, da ga sploh ne moremo prodati, ko imamo dovolj tudi drugih pripomočkov za preživljanje, take razmere, da bi nujno morala biti taka beda, in da se morajo radi tega preustrojiti razmere tako, da bo prišlo žito in vse drugo, kar rodi zemlja in kar producira delo, v dobro delovnim rokam, bodo take komisije brez pomena, bodo le obliži, ki naj trenutno vlijejo upanje bednim masam. Uspeha pa ne bo nobenega.

Privatni nameščenci in Delavska zbornica

Posamezne skupine privatnih in trgovskih nameščencev so začele zadnje čase tekrovati v tem, katera se bo s svojimi zahtevami bolj afirmirala med javnostjo s tem, da zahtevajo bodisi posebne odseke privatnih in trgovskih nameščencev v Delavskih zbornicah, bodisi, da zahtevajo celo ločene zbornice za privatne in trg. nameščence same. Vprašanje je važno in potrebno, da se v strokovnem glasilu izčrpno obravnava. Zato načnem to vprašanje za enkrat s tem malim člančičem, hoteč na ta način otvoriti stvarno debato.

Moje mnenje je, da bi privatni in trg. nameščenci na svoji moči izgubili v tistem hipu, kakor hitro bi se odcepili od ostalih profesij delavstva. Slova jači, neslova tlačji. Jasno je, da je velekapitalizem zajel vse stroke delovnega ljudstva in tudi stroke privatnih in trg. nameščencev in je nujno potrebno, da se proti enotni fronti organiziranega mednarodnega velekapitalizma postavlja enotna fronta vsega izkoriščenega delovnega ljudstva. Zato je treba zahtevo po morebitnih ločenih zbornicah za privatne in trg. nameščence v interesu nameščencev samih odbiti a limine.

Zahteva po posebnih odsekih privatnih in trg. nameščencev v sedanjih zbornicah sama na sebi ni tako neupravičena in tudi ne neizvedljiva. Vprašanje nastane le, kako velik proračun bi morala imeti Delavska zbornica, da bi mogla nastavitv v svojih uradih referente za posamezne stroke, odnosno za posamezne skupine strok, kajti prav tako, v mnogočem pa še bolj so upravičene tudi druge delavske profesije zahtevati, da zbornica organizira posebne odseke za njihove stroke. Na drugi strani pa ta zahteva privatnih in trg. nameščencev izhaja iz nepoznavanja razmer v zbornici sami. Že volivni red sam je izmed 60 delegatov plenuma garantiral privatni in trg. stroki deset članov, torej celo šestino. In je jasno, da privatna in trg. stroka v zboru bolniško zavarovanega delavstva ne tvori nikake šestine. Poleg tega ne more v kuriji privatnih in trg. nameščencev kandidirati noben drug delavec, dočim morejo privatni in trg. nameščenci kandidirati tudi na splošni delavski listi. In tako se je zgodilo, da ta stroka v zbornici ni zastopana samo po eni šestini, temveč po dveh šestinah.

Upravni odbor Delavske zbornice v Ljubljani pa je večinoma sestavljen iz privatnih in trg. nameščencev, odnosno iz ljudi, ki so v celoti obvezani bolniškemu in pokojninskemu zavarovanju in ki po obrtnem zakonu spadajo pod privatno stroko. Celotno predsednik zbornice sam je trgovski poslovodja. Klub krščanskih socialistov v zbornici je zastopan po samih nameščencih v upravnem odboru DZ. Predsed-

nik Franc Terseglav je urednik »Slovenca«, Ivan Silvester je poslovodja I. del. konzumnega društva, Franc Kordin je nameščenec OUZD, podpisani, ki sem član finančne kontrole, pa sem prav tako privatni nameščenec.

Ako poleg naštetega upoštevamo še dejstvo, da je celokupno uradništvo Delavske zbornice privatne stroke, potem moramo reči le eno: Privatna in trgovska stroka je v Delavski zbornici v primeri z drugimi strokami premočno zastopana! Eno pa je: Sindikati privatnih in trgovskih nameščencev zaostajajo s svojim aktivnim delovanjem daleč za drugimi delavskimi strokami. Zato je potrebno tudi samo eno: Privatni in trgovski nameščenci naj se do zadnjega člana organizirajo v enotnih samostojnih sindikatih, včlanjenih pri posameznih delavskih centralah, in naj gledajo predvsem na to, da po svoji organizaciji ne bodo neboglena deca tistih, ki privatnim in trgovskim nameščencem danes režejo skromni kruhek!

France Žužek.

Dela in kruha vedno manj

Javna borza dela v Ljubljani izdaja vsakih deset dni poročilo o stanju na delovnem trgu v Ljubljani. To poročilo je sicer samo približna slika brezposelnosti, ki vlada v naši tretji prestolici, kajti koliko jih je, ki se ne zatekajo na »Borzo«, ker vedo, da je vsaka pot tja brezuspešna.

Suhe številke, katerih vsaka predstavlja živo bitje, človeka, ki ima pravico do dela in življenja, govore, da je iskalo dela 3036 moških in 797 žensk, skupaj 3833. Medtem pa je bilo delo na razpolago samo 88 moškim in 5 ženskim močem. Skupaj 43 mest. Od teh pa je Borza mogla posredovati samo za 22 služb, ostale so se oddale brez njenega posredovanja. Odpotovalo jih je 18, odpadlo 11. V evidenci je še nadalje ostalo ob zaključku tega poročila 2292 moških in 790 ženskih moči, skupaj 3782.

Tako visoko število brezposelnih v juniju, ko je zaposlitev delavstva prav za prav na višku — kaj bo tedaj na jesen in zimo?

Naša brezposelnost bi se dala, če že ne popolnoma odpraviti, gotovo pa precej omiliti. Z radikalnimi ukrepi bi se moralo onemogočiti vse dvojne in celo trojne zaslužkarje. In teh ni malo. Znižati previsoke dohodke in onemogočiti, da bi podjetja sanirala krizo le na račun malega človeka-delavca! Znižanje plač naj velja v prvi vrsti visokim dohodkom. Vse to bi se v času tako velike stiske in občutnega pomanjkanja dela moralo enostavno pod kaznijo zabraniti in omogočiti delo onim, ki trpe bedo in pomanjkanje.

—n.

Poročila z delavskih bojišč

Viničarji

O krizi mariborskih vinogradnikov

Imovitejšega Mariborčana, brez vinorodnega posestva, si danes že skoraj ne moremo misliti. Pa saj je tudi Maribor v sredini vinogradov: Meljski hrib, Košaki, Počehova, Kamnica itd. kot predmestni kraji Maribora, so kot en sam nepretrgan vinograd, posest premožnih Mariborčanov. Obdelujejo jih izključno viničarji, ki jih je samo v župniji oo. frančiškanov okroglo 127 družin. Radi tega se ni čuditi, ako v Mariboru teče alkohol bolj de-roče, kakor pa mogočna Drava, katera ima svojo strugo vprav v sredini mesta. Pa saj se vino zato prideluje, da se ga mora popiti, drugače bosta uničena vinogradnik in viničar, predvsem mariborski. Splošno je znano, da ravnajo mariborski vinogradniki baje preživljajo vedno najhujšo krizo, zato pa plačujejo samo po tri do pet dinarjev dnevno svoje viničarje, o katerih je splošno znano, da so izmed vseh viničarjev v najslabšem položaju.

V mariborski javnosti se zdaj največ razpravlja o številnih vinočeh, ki so zunaj v okolici. Mariborski »purgerji« zabijajo skoraj ves prosti čas in denar ravnajo po teh vinočeh. Tako je tudi naju prijateljem nedavno zaneslo nekam tja proti Meljskemu hribu v en tak vinočeh. To ne toliko radi kapljice same, kolikor iz radovednosti, kako kaj gre ta vinski »kšeft«, ko pravijo, da ni denarja, in kako je prav za prav tu z vinsko krizo. Vinogradnik, meščan boljše vrste, z gamzovcem za klobukom in v »rosegger« sukniču, je takoj poklical natakarico, da brž postreže došlim gostoma. Pol litra za dva odrastla moža menda še ni preveč. Toliko, da sva se usedla in da sva dobila priliko za razgovor z vinogradnikom. Kar sva želela, to sva tudi brž izvedla. Vinogradnik sam se je pohvalil, da je lani pridelal (on ne, pač pa viničarjeva družina, op. pisca) celih 30 polovnjakov vina, to je 90 hektolitrov. Kupčija z vinom, pravi, da danes več ne gre tako, kot je šla, zato je še najboljša nastaviti domači vinočeh. Prodaja ga po šest dinarjev liter in ga je v dobi samo enega meseca iztočil na ta način nad 12 polovnjakov. Izgleda, da ne bo še kaj točiti do konca tega meseca. Vse bo šlo v denar. Tudi lani je šlo prav tako vse po sreči, povrh se je še dobilo sadja, kar za tri vagonne, da je tako bil izkupiček od posestva še večji.

Dovolj sva imela. Brž sva se odpravila obiskat tudi njegovega viničarja, da vidiva, kako gre tudi temu. Bila je nedelja, pa tukaj tega niso poznali. Razen enega, ki je krmil živino, so bili ta dan vsi pri delu v vinogradu. Izvedela pa sva vendar, da zaslužijo ti komaj tri dinarje na dan pri svoji hrani, da dobivajo pri delu nekaj jesih kot pijačo in da so splošni delovni pogoji tako slabi, da se ne da živeti in ne umreti. Imajo sicer mleko od dveh krav, toda morajo vse prodati, da se s tem rešujejo iz najhujšega pomanjkanja. Vinogradnik sicer vidi vso to bedo in trpljenje, ne mara pa prav ničesar ukreniti za zboljšanje plače. Pomagati si z izstopom iz službe se tudi ne da, ker so v mariborski okolici za viničarje povsod enake razmere. Vsak človek pa mora biti nekje pod streho.

Dovolj sva dobila tudi tu in nato začela računati, ali je v resnici nemogoče viničarja pošteno plačati, kolik je približno dobiček, kolika pa izguba. 90 hl vina po 6 Din znaša 54.000 Din. Odštevši od tega še nekaj več, kakor so dejanski stroški za trošarino vinočeha, za obdelovanje in vse, kar je potrebno k vinogradu, kolikor gre vina v drože in kolikor se ga uporabi za lastno potrebo, potem davek, zavarovalnino itd., ako smo obilno vsako stvar odračunali, še vsekakor ostane vsota 35.000 Din kot čisti dobiček, ki ga spravi vinogradnik, za katerega dejansko sam niti enkrat ni zamahnil z motiko v svojem vinogradu, ni pokropil nikoli niti enega trsa, marveč mu je ves ta dobiček prirobtala ena sama viničarska družina, ki nima od vsega tega sploh ničesar razen izgube na svojih močeh, morebiti še na zdravju, sigurno pa na svojem gospodarstvu, ker leze vsaki dan v večjo bedo. Tako že vsa leta sem, tudi takrat, ko so bili dobički še večji, kot jih nazorno prikazuje samo ta slučaj. Zato pa vinogradnik lahko tam v svoji vili, ali v zidnici ob zvokih radija lepo in udobno privatizira, saj se zanj ubija viničarjeva družina tam zunaj, kjer nima niti vsakdanjega kruha. Lahko hodi potem mariborski vinogradnik v kavarno, v imenitno družbo, v kino, na izprehode,

da, celo na izlete v Pohorje, na Pecol Viničar pa nima prosto niti v nedeljo in praznik, da bi se mogel znajti kot človek med ljudmi ter se vsaj malo odpočiti od naporov dela in skrbi. Gospe in gospodične mariborskih vinogradnikov šume v svili in luksusu, z zlatimi ovratnicami in zapescnicami, parulirane so od pet do temena, viničarjevi pa nimajo niti potrebnega perila, da bi se preoblekli, niti denarja za milo, da bi si še tega oprali. Viničarka dostikrat ne zmore za predpasnik, da bi se stanu primerno oblekla, ko gre iz hiše po opravkih.

Zakaj je tako? Zakaj tolika razlika med onim, ki nič nima in mora delati, in onim, ki ima pa skoraj nič ne dela. Vzrok je kriza. Toda ne vinska, marveč v resnici vinogradniška. V popolni krizi je poštenost, pravičnost in ljubezen do bližnjega. Delavca, viničarja se smatra le kot sredstvo in material za obdelavo zemlje, manjvrednega od konja ali vola, ki v očeh takih vinogradnikov ni človek kot podoba božja. Zato je tudi kot tak ne vreden dostojnega življenja. Poganški nazori liberalizma, materializma. Vest in srca vinogradnikov so zašla v popolno krizo, na vrhunc kapitalistične sebičnosti. Samo od te strani prihaja največje zlo na ubogi viničarski proletarijat in od tod vzporedno na celotno družbo. Take vinogradniške krize ne morejo rešiti nobene vinske cene, ne vinočeh, ne izvoz in ugodna zunanja trgovina, ker čim več ima kdo, tem več še hoče. Priti mora mogočno prepričanje, da so tudi viničarji in delavci tu, ki imajo prav tako pravico človeka vrednega življenja, ki so tudi ljudje in državljani. Delovno ljudstvo samo, osobito pa viničarji, bodo morali tako prepričanje sami uveljaviti in se za obrambo in doseg svojih pravic združiti v strokovno organizacijo. Viničarji, v Strokovno zvezo viničarjev! Le močna, disciplinirana, v duhu krščanskega socializma borbena strokovna organizacija bo vedno edina najuspešnejša injekcija za ozdravljenje tudi naše vinogradniške krize. Drugih receptov ni, če so, pa ne veljajo. Zato vsi viničarji, posebno mariborski, kjer ste še najbolj na tleh, vsi brezpojojno v svojo strokovno organizacijo!

Rudarji

Zagorje. Danes se je sestala v Zagorju že pred tednom napovedana komisija, ki naj prouči razmere v zagorskem rudniku. V komisiji so bili zastopani TPD, banska uprava, rud. glavar, poslanec Mravlje, banov. poslanec Birola, sreski načelnik, dalje tajnik Del. zbornice, druga rud. skupina, predstavnik delavskih organizacij ter zastopniki brezposelnih.

Zastopniki delavstva so nudili došli komisiji izčrpen statistični material, v katerem so iznesli nevzdržno stanje aktivnega kakor tudi brezposelnega delavstva.

Zastopniki okoliških, kakor tudi zagorske občine, so poročali, da vsled stalnih redukcij prihaja vedno več ljudi v breme občin, katere sploh ne morejo za omiljenje krize nuditi nikake pomoči. Sredstva banske uprave in vlade so malenkostna.

Delavski zastopniki v komisiji so se dobro zavabili, da je težiče vseh sporov izključno pri TPD, odnosno pri kraljevski vladi.

Zastopniki komisije so med drugim obiskali tudi rudarske družine zaposlenih in brezposelnih rudarjev. Prepričali so se o prehrani rudarjev, ki je skrajno nezadostna. Zastopnik Del. zbornice je sestavil zapisnik, ki kričeče govori o nezabeljenih žganeh in solati brez olja.

Delavstvo se dobro zaveda, da vse te komisije ne pomenijo mnogo. Prepričano pa je, da bi se pri obojestranski dobri volji dalo marsikaj spremeniti ter olajšati mnogo krivic.

Za delavstvo so to težke preizkušnje. Končno delavstvo le uvideva, da brez organiziranih množic uspeha ni bilo in ga ne bo.

Trbovlje. Koliko stane rudarja strelivo? Odkar je dobila TPD vso oblast nad delavstvom, mora rudar plačevati strelivo za odkopanje. To strelivo pa ni poceni in stane kilogram 25 Din, vžigalnik pa povprečno dva dinarja. Kopač porabi na progi dnevno 5—6 kg, na kamnu pa po 10 kg, na odkopu nekaj manj. Povprečno stane na progah samo smodnik 700—800 Din, na kamnu pa tudi nad 2000 Din. Ta draga in velika poraba smodnika je v znatni meri kriva tako nizkih zaslužkov v akordu. Zgodi se, da rudarji na trdih odkopanih delajo dostikrat le za smodnik. Delavec, ki odkopava premog za družbo in je njegov zaslužek že itak minimalen, mora od družbe kupovati smodnik,

kljub temu, da je dolga leta veljala stara praksa, da je nabavila vse potrebno orodje delavcu TPD.

Prav vso pravico imajo rudarji zahtevati strelivo od TPD brezplačno, saj ga je dajala delavcem skozi 50 let brezplačno. Kaj pomaga rudarju delo v akordu, če pa si mora potrebna sredstva nabaviti na svoj račun? Rudarji pozivajo nadrejeno rudarsko oblast, da to prepreči, ker je baš to mnogo krivo, da je rudarsko delavstvo tako škandalozno plačano in lačno.

Trbovlje. Podpore za rudarje so se našle. Kralj. banska uprava je dala za rudarje 20.000 kg moke, trboveljska občina pa 5000 kg. To, kar je pa obljubila TPD, pa še ni nikjer videti.

Trbovlje. Bratovska skladnica nam je objavila sledeči razglas: Glasom sklepa Glavne bratovske skladnice v Ljubljani z dne 1. julija 1933, št. 3428 od 1. 1933, so se po sklepu glavne skupščine z dne 10. junija 1933 zvišali prispevki v pokojninsko blagajno od sedanjih 13 odstotkov na 14 odstotkov (7 odst. zavarovanci in 7 odst. podjetje) od zavarovanih kategorijskih zaslužkov in sicer z veljavnostjo od 1. junija 1933 dalje.

Novi 7 odstotni članski prispevki, ki so jim enaki podjetniški prispevki, znašajo za kategorije: Kategorija (izven) Din 87.50 na mesec; 1. kategorija Din 70.—, 2. kat. Din 59.50, 3. kat. Din 47.25, 4. kat. Din 38.50, 5. kat. Din 29.75, 6. kat. Din 24.50.

Obratna vodstva prosimo, da odtegnejo poleg zvišanih prispevkov za mesec julij tudi razliko med že plačanimi nižjimi in sedanjimi višjimi prispevki za mesec junij 1933.

Istočasno je glavna skupščina sklenila, da so tudi v nadalje dopustna upokojenja skladničnih članov samo v primerih dokazane onemoglosti od strani skladničnega zdravnika.

Naše pripombe k gorenjemu razglasu pa so, da je bilo jako napačno zvišanje prispevkov s 1. junijem. Sedaj bo moralo biti doplačilo za en mesec nazaj in se bo odtegljal ravnno v največji stiski rudarjem povisal s tem doplačilom. Vemo, da se je moralo po predpisu pravilnika to zgoditi, in zato je glavna skupščina radi nepokritja morala povisati prispevke za 1 odstotek. Vemo pa tudi, da tudi s sedanjim povisanim ne bo kritja v pokojninski blagajni in bo moralo priti še povisjanje. Kakor so že poudarili, nov pravilnik ni v nobenem slučaju predvidel sanacije rudarskega zavarovanja. Vsekakor je to zavarovanje potrebno postaviti enkrat na realno bazo.

Kovinarji

Javornik. Tovariši! Vsi smo skusili že na svojih plečih, kaj se pravi biti brezposeln. Naši tovariši rudarji so danes na cesti s svojimi številnimi družinskimi člani. Naša dolžnost je, da jim pomagamo. Enkrat smo se že odzvali klicu lačnih otrok, toda še je sila! Dolžnost nas kliče še in še. Nikdo naj ne zavrne te mile prošnje! Vsaj dva dinarja, če ne več, vsak lahko utrpi! Pokažimo svojo solidarnost!

Delavsko združništvo

»Prirada«, zadruga luških delavcev na Sušaku, se lepo razvija. Dne 3. julija se je vršil občni zbor te zadruge, ki izkazuje v letu 1932 42.000 Din prebitka. Tovariš inž. Alojz Zumer, ki je član združnega načelstva, je predlagal, naj se osnuje iz čistega dobička podporni fond za bolezen in brezposelnost. Občni zbor je predlog sprejel.

Javornik. V nedeljo 2. julija se je vršil občni zbor naše »Gospodarske zadruge«. Odbor, ki je bil izvoljen, nam je porok, da bo delal, kar bo v njegovi moči, za blagor zadruge.

Popravi!

V zadnji številki »Delavske Pravice« se je v članek »Naše rudarsko in kovinarsko zavarovanje« vrinila napaka in bi se moral stavek: »Mogoče je tudi to, da se na Jesenicah bolj in hitreje poslužujejo oboleni zdravljenja kot v Trbovljah«, pravilno glasiti: »Mogoče je tudi to, da se v Trbovljah bolj in hitreje poslužujejo zdravljenja kot na Jesenicah«.

—n.

NAROČI BESEDO!

Položaj delavstva železne industrije

(Dalje.)

Iz teh dveh odstavkov se da ugotoviti in končno oceniti položaj delavstva železne industrije kakor obrti. Pri težki železni industriji je padeč dinarja omogočil plasiranje naših produktov in tako izpodrinil uvoz železa iz inozemstva, ki je bil pred časom precej znaten.

V zadnjih letih smo uvozili železnih izdelkov:

	Vse v milijonih dinarjih:			
	1930	1931	1932	1933
Nepredelano železo	120.9	75.5	38.0	7.46
Pločevina	104.4	76.5	25.20	10.36
Cevi	60.3	50.5	16.80	—
Tračnice in železniški material			53.20	12.05
Razni, popolnoma izdelani železni predmeti	342.0	266.7	127.10	32.3
	627.6	469.2	260.3	62.17

(Za leto 1933 je označeno prvo četrletje.)

Iz tega sledi, da uvoz železa v našo državo stalno pada in sicer je padel naprem letu 1930 za 367.3, napram letu 1931 za 208.9 milijonov dinarjev. V prvem četrletju leta 1930 v povprečju vzeto za celo leto napram 1932, ostaja uvoz še na isti višini, sicer pa itak v letu 1932 znaša komaj za 260.3 milijone dinarjev. Tako vidimo, da se je uvoz zmanjšal več kot za polovico.

Kaj so zahtevale rudarske žene in kaj so dosegle?

Pri trezno misleči javnosti ni nikakega dvoma, da sta rudarske žene in deco prisilila pomanjkanje in glad do glasnega protesta napram TPD, da tako ne bo šlo naprej. Polna tri leta stradanja in skrbi za življenje napoti vsakega na misel, zakaj to, zakaj mora ravno delavstvo prenašati vse gorje in to le za dobiček tujezemskega kapitala. Vse lojalno postopanje delavskih zaupnikov, zahtevajoč samo življenja in dela delavstvu, ni zaleglo popolnoma nič. Vse prizadevanje strokovnih organizacij je naletelo na vedne očitke, češ, saj ni tako hudo, saj še delavci žive. Prošnje posameznih delavcev za zaslužek pa so bile od strani podjetja in njenih vodstev zavržene s pripombo: naši interesi zahtevajo štedenja, kriza je. Vse je izgledalo, da bo moral rudar in njegova družina konec koncev od pomanjkanja umreti. Delavska žena je bila tista, katera je prenašala vse gorje pomanjkanja. Mož, družina je hotela jesti, žena ni imela več kje jemati. Podjetje, ki ima svoj lastni konsum, pri katerem daje živila na odtegljaj in ne more pri tem prav nič izgubiti, je ženam delilo živila po ključu: kolikor zaslužka, toliko dobiš.

Vse te in podobne šikane so bile tako neznosne, da jih človek ni mogel več prenašati in bi se dale primerjati le še paganski dobi, v kateri je bil siromak le orodje v rokah drugih. Kljub vsemu temu pa so rudarske žene le trpele do skrajnosti, do časa, dokler je bilo le še količkaj kje dobiti za življenje. Ob zadnjem obupu pa so zaklicale in zahtevale: »Kruha in dela nam in našim možem«. Vsakdo in tudi žena je vedela, da podjetje kot je TPD, dela in povzroča krizo v največji meri samo. Družba je napovedala praznovanje po štiri dni v tednu, z motivacijo, da nima odjema.

Kakor je padel uvoz železa, tako pada tudi produkcija domače železne industrije. Gospodarska depresija vedno bolj pritiska in tako onemogoča še to malo produkcije železa, ki ga izdelujemo doma. Tako so n. pr. po vojni naše železarne mogle proizvajati 85.000 ton surovega jekla. Danes more samo Kranjska industrijska družba producirati 150.000 ton železa. Tako je potrošnja železa v naši državi nazadovala od 164.465 ton v letu 1929 na 83.779 ton v letu 1932. Naše železarne so krile od domače potrošnje 46.2%, v letu 1929 in 54.8% v letu 1932. V tem pa seveda ni noben napredek, ker je to pripisati manjšemu uvozu železnih izdelkov, saj je količina doma potrošenega železa padla od 75.961 ton v letu 1929 na 45.977 ton v letu 1932. Naše železarne so zaposlene komaj s 30% svoje kapacitete.

Mala železna obrt pa peša in propada v glavnem vsled tega, ker ni prave gradbene delavnosti, na katero je ona po svoji strukturi navezana.

Prognozo za bodoče je težko postavljati. Razmere se iz dneva v dan slabšajo in ni izgleda na kako bistveno izboljšanje.

Delavstvo težke železne industrije, kakor rudarji, imajo posebno velike težave s svojim zavarovanjem, ki gre vsled velikih redukcij v rudarskih revirjih in vzporedno velikega števila upokojujencev stalno navzdol. —n—

V istih dneh pa je odkopavala premož z nekaj sto delavci celo normalno, a revnejši in fizično slabjši pa so morali praznovati. Godilo se je to nad leto dni, da so gotovi delali vse delavnike in poleg še nedelje in praznike, tako da so perijodično naredili po 15—16 delavnikov v akordu, drugi pa na minimalni dnini perijodično po 5—6 delavnikov. Eni so zaslužili na perijodo 800 Din, a drugi pa 190 Din. Če kdo gleda razliko, bo moral priznati to neznosno krivico, posebno pa še to, da družba ni hotela narediti v delu delavcev nikakih izmen. Le eni bi imeli ves zaslužek, drugi pa nič!

Neštetokrat so delavski zaupniki pri raznih vodstvih rudnika zahtevali in celo prosili, da naj podjetje, ako že obratuje in odkopava v dneh praznovanja premož, zaposluje iste dni revnejše rudarje, posebno z družinami. **A vse prošnje so bile zaman.** Zahtevali so končno vsaj izmene delavstva, da tako vsaj prilično pridejo delavci do potrebnega zaslužka. Vse je bilo zaman, **družba je hotela biti absolutni gospodar in delati čisto po svoje.**

Vsa zahteva delavstva je bila le za pravičnejšo razdelitev dela, in žene so to jasno povedale in ustavile delo odkopavanja v dneh praznovanja, ker gotovo ni bilo potrebe po premož, če je družba napovedala praznovanje radi premelega odjema.

Druga zahteva rudarskih žena je bila, da če se pa premož res rabi, naj družba tedensko obratuje pet dni! To so bile glavne zahteve žen in lačnih otrok. Nadalje pa, da ako ni dela in zaslužka, naj se da delavstvu podpora v obliki živil. **Vsem pa je ljubše delo in zaslužek, nego podpore, ker rudar rad dela in služi, nerad pa prosí miloščin!**

V tem boju je stala vsa poštena javnost za zahtevami rudarskih žena, ker pošten miralec je moral uvideti, da gre za življenje deset tisočev državljanov. Nobena oblast ni mogla odkloniti poštenega in pravičnega boja delavstva, katerega je povzročila le TPD.

V tem boju so rudarske žene izvojevale, da se dela perijodično štiri delavnike v mesecu več in da se je v dneh praznovanja nehal odkop premož. Da dobe pa podpora v obliki živil, to je za enkrat še obljuba. Vemo pa, da se delavstvo ne bo dalo v naprej več varati in je dolžnost vsakogar, da obljubam zadosti.

V polnih treh letih varanja in šikan se je rudarsko delavstvo naveličalo trpeti. TPD naj misli, da izvažajo produkt iz naše jugoslovanske zemlje in da ji dobiček delajo oni ljudje, ki so svojo grudo plačali s krvjo slovenskih bratov. — To zahtevata rudar in njegova žena, ki sta del našega bratskega naroda.

† Rezika Žumer

V četrtek 6. julija 1933 je ob pol 14 nenadoma preminula Rezika Žumer, žena predsednika Jugoslovanske strokovne zveze Srečka Žumra. Zapustila je štiri nepreskrbljene otroke, od katerih je najmlajša hčerkica dopolnila baš eno leto. Pokojnica je umrla za prisadno angino tako nenadoma, da smo bili presenečeni celo tisti, ki smo vedeli, da je v družini našega tovariša nastopila bolezen.

Istočasno kot pokojna je ležal hudo bolan tudi tovariš Srečko Žumer, in je bila nevarnost tudi zanj. V soboto 8. julija smo pokojnico spremili iz splošne bolnišnice na pokopališče k Sv. Križu. Dolg sprevod, katerega so se udeležili številni pogrebci, je dokazal, kako silno je odjeknila ta nenadna smrt med znanci, prijatelji in tovariši rodbine Srečka Žumra. Silno tragično je vplivalo na prisotne dejstvo, da se pogreba ni mogel udeležiti tovariš Srečko Žumer sam, ki je ležal hudo bolan, operiran isti dan na angini. Zato je tembolj presunil ob grobu vse prisotne pogled na male, nepreskrbljene otročiče, ki so prezgodaj izgubili svojo priskočno mater.

Tovariš Srečko Žumer je sedaj izven nevarnosti, otročiče je vzel za enkrat k sebi brat ing. Alojzij Žumer, sam pa mora iskati večtedenski bolniški dopust, da se zdravstveno okrepi in da lažje prenese ta hudi udarec.

V imenu celokupnega organiziranega krščansko socialističnega delavstva izražamo tovarišu predsedniku svoje iskreno sožalje, obljublajoč, da bomo po drugih tovariših skušali v organizatoričnem delu nadomestiti izgubo, ki nam jo je vsem skupaj prinesla prezgodnja smrt delavske matere.

Pokojnica je bila skrbna gospodinja, zvesta žena in ljubeča mati svojim otrokom. Naj ji Bog dodeli večni mir in pokoj!

To in ono

Zagorje. Preteklo nedeljo je daroval naš rojak Rudi Mečilovšek, prvo sveto mašo. Vsa slovesnost se je izvršila v najlepšem redu. Trg je bil izpremenjen v krasen drevored. V cerkvi je bilo tudi nadvse lepo okrašeno. Vse je pokazalo, da se je ljudstvo zelo zanimalo in želi sličnih, tako redkih slavnosti. Na predvečer so g. novomašniku cerkveni pevci zapeli podoknico. V nedeljo pa je imel na g. novomašnika krasen cerkveni nagovor č. g. prošt dr. Čerin iz Novega mesta.

Mi g. novomašnika častitamo, mu želimo obilo sreče in božjega blagoslova v njegovem duhovniškem stanu in delovanju!

Javornik. Sprejema g. knezoškofa dr. Gregorja Rožmana se je skupina udeležila po svoji deputaciji.

Rimske Toplice. Vsi 16. julija na treznosti kongres v Rimske Toplice. Pride več tisoč delavcev, kmetov, skavtov in mladine. Tudi Zagrebčani pridejo. Razne velike tekme. Tombola, mnogo dobitkov. Mnogo sreče in poštene zabave! Pridite!

† Jožefu Sedmaku v spomin

V soboto dne 8. t. m. zjutraj je umrl v Ljubljani g. Jožef Sedmak, ki je bil takoj iz početka kršč. soc. delavske organizacije njen iskren sodelavec. Ko se je ustanovila kršč. socialna zveza, je bil Sedmak dolgoletni blagajnik in njen vztrajen agitator.

Pogreb, ki se je vršil v nedeljo popoldne, je pokazal njegovo priljubljenost med starejšimi delavci. Spremili ste ga tudi dve zastavi Marijinih družb od Sv. Petra in Križank z obilnim spremstvom.

Pokojni Sedmak se je rodil v Sv. Križu pri Trstu leta 1845, in torej doživel starost 88 let. Po poklicu je bil progovni mojster pri južni železnici, zadnjo službo je upravljal v Ljubljani. Njegov sin je bil župnik v Divači, pa je že davno umrl.

Pokojni Sedmak je bil mož neomajane vere in kremenitega značaja.

Mir njegovi duši!

Jože Gostinčar.

Urejuje in za uredništvo odgovarja: Peter Lombardo. — Za Južnoslovansko tiskarno: K. Čeč. — Izdaja za konzorcij »Delavske Pravice«: Srečko Žumer.

Specijalist za zobne in ustne bolezni
med. univ.

dr. Francé Logar

Ljubljana, Sv. Petra cesta 14/I

ne ordinira

od 17. julija do 5. avgusta

Knjigovoznica, kartonažna
in galanterijska delavnica

Matija Šiferer
Ljubljana, Večova ul. št. 6

Povečane slike, pokrajinske razglednice in vsa amatersko izdelavo Vam nudi najceneje

Foto TOURIST Lojze Šmuc
Ljubljana, Miklošičeva c. 6

Arabska modrost. »So Angleži tudi kristjani?« je vprašal mlad Arabec in bodoči učenjak svojega učitelja. »Seveda,« je odvrnil stari musliman. »Toda le v nedeljo, ostale dneve pa so židje.«

Upton
Sinclair: **D O L A R J I**

roman

Dalje se mu je zdelo, da bo carina znašala kakih pet in dvajset ali trideset odstotkov, tako da bi nagrada podvojila njegov sedanji kapital in bi mu pomagala, da bi se v jesen lahko okoristil z borznimi migljaji mra. Swartra!

»Nikdar ne povedo imena,« je dejala mrs. Lou in ta dobrodelna organizacija se imenuje »Zaščitna zveza draguljarjev«. Moral je ugotoviti, kako je s to zadevo; a kako? Listal je po telefonskem imeniku, a zaman, najbrž v Mountain City te organizacije ni bilo.

Ko je mrs. Lou odšla, se je Jed s knjigami vrnil v bolniško sobo in se lepo opravičil, ker ga toliko časa ni bilo, da bi se gospodarju ta odsotnost tem močneje vglobila v spomin. Bil je hladen in miren, opravil svoje delo in ob navadni uri odšel. Ko pa je bil v varni razdalji od Warrenerejeve hiše, je stopil v slaščičarno, ki je imela telefon, vrgel novce v zev, poklical najuglednejšo draguljarno in zahteval poslovdjo.

»Ali bi mi lahko povedali kaj o neki organizaciji, ki se imenuje »Zaščitna zveza draguljarjev?«

»Da, to je zaščitna zveza ameriških draguljarjev,« je odvrnil glas, »sedež ima v New Yorku.«

»Morda vam je znan naslov?«

»Lahko pogledam.« Jed je ostal pri aparatu, dokler ni imel naslova, potem se je zahvalil in obesil slušalko. Zapisal si je naslov na listek in poklical drugo draguljarno, poizvedoval vljudno o carini na uvoženi nakit in zvedel, da znaša osemdeset odstotkov inozemske cene na debelo. Pristrčno se je zahvalil za pojasnilo in šel. Bil je nekaj bogatejši, kakor pred telefonskim razgovorom.

VI.

To pa je bilo zdaj vprašanje, ki se je vsak mož smel o njem pogovarjati s svojo sestro, in Jedu bo v veliko uteho, da bo imel v Lizi močno moralno oporo. Morda bi se bil obojavljal zahtevati od nje pomoči, če bi ne bil tako prepričan, da jo bo tudi dobil.

Peljal je Lizo v gornjo sobo, zaprl vrata in ji šepetaje pripovedoval, kaj je slišal in zvedel. Kaj meni ona o tem? Ali sme izrabiti vest, ki jo je slišal v Warrenerejevi hiši? Ali bo zaradi tega ovaduh in izdajalec.

Liza je odgovorila, kakor je pričakoval. »No, gospa vendar tihotapi, ne?«

»Seveda.«

»Krši deželne zakone in slepari državo! Torej zgolj tvoja dolžnost, da jo naznaniš.«

»To sem si tudi sam mislil.«

»Da, zares se mi zdi, da si to dolžan storiti. Vsak sodnik bi dejal, da boš kaznovan, če tega ne bi storil. To bi bila neke vrste sokrivda in sodelovanje pri kršenju zakona.«

»Na to pa sploh še nisem mislil,« je rekel Jed potolaženo. Težko bi kdo mogel pričakovati od njega, da bi se dal zapirati za tako žensko kakor je mrs. Emily Ewarts, ki ga je tako vztrajno prezirala.

Liza je tudi prav natančno vedela, kakšna je mrs. Emily, ona je zbirala in prebavljala vse, tudi najneznatnejše podatke in vesti, ki jih je Jed nosil z dela domov. Liza je imela dosti močnejšo razredno zavest kakor Jed — ker ni bila popolnoma prepričana in trdna, da bi se kdaj utegnila prikrasti v vrt bogov. »Te sebične in brezbožne ženske mislijo, da so vzvišene nad vsak božji in človeški zakon. Prav zatrdno ni naša naloga ta, da bi jih pri tem še podpirali.«

Nabiraj novih članov za Južnoslovansko strokovno zvezo
Zavedaj se: kolikor moči, toliko pravice!